

Urbán László

ELHELYEZKEDÉSI ESÉLYEK A SZOCIÁLIS SZFÉRÁBAN

Egy képzés, és ami mögötte van

Egy „mini kutatás” és eredményeinek ismertetése

A következőkben annak a kutatásnak az eredményeiről számolok be, amelyet a Jászberényben, szociálpedagógia szakon végzett hallgatók körében végeztem el e-mail-es lekérdezés formájában¹ A vizsgálat során tizenöt szociális szakembert kerestem fel a világhálón tizenegy kérdéssel.

A kérdéseket és a rájuk kapott válaszokat egyenként fogom feldolgozni, mert úgy gondolom, hogy így jobban átlátható a kapott eredmény. A megkérdezettek közül egy fő 10 éve, öt fő 3 éve, hat fő 2 éve, három fő pedig egy éve végezte el a főiskolai tanulmányait.

A képzésről alkotott vélemények

Azt gondolom annál, hogy saját magam összegzem a kapott információkat, sokkal jobb az, hogy néhány gondolatot leírok úgy, ahogyan azt papírra, illetve gépbe vetették. Így arra gondoltam, hogy idézem a barátaim, ismerőseim által leírtakat minden kérdésnél.

„Rendkívül elégedett vagyok a képzéssel, nagyon jó alapot nyújtottak, sok hasznát veszem a munkámban, talán a gyakorlattal lehetne, ha nem is időtartamban, de mélységében többet foglalkozni. A nagy gyakorlathoz kötött szupervíziók óraszámának emelése, több gyakorlati esetboncolás.”

„Nagyszerű képzésben volt részem, mind a tanárain, mind a diáktársaim részéről. A végzettségemmel a világ bármely országában el tudnék helyezkedni szociális munkásként. Az angliai szociális munkás hivatal elfogadta a diplomámat és regisztrált szociális munkás vagyok jelenleg is az Egyesült Királyságban.”

„A képzés szerintem jó volt a többi főiskolához képest. A képzésben tanítottakhoz és a valóság között egy nagyon nagy szakadék van. A képzést egy nagy burokhöz hasonlítanám, ahol újszülöttként tejet szopogatok – aztán jön a kemény eledel, ami fájdalommal és nehézségekkel jár, és aztán csak megszokjuk. „

„A főiskolai éveket – az összes nehézséggel együtt is – szerettem, mert új emberekkel ismerkedhettem meg, új barátokra találhattam. Ha a főiskolán megszerezhető információkat, tudást nézzük, akkor sok hasznos dolgot adott számomra, főleg a gyakorlati gondolkodás terén. Emellett volt pár olyan óra is, amit feleslegesnek tartottam (bár ez tanárfüggő is), illetve időnként azt éreztem, hogy nem arról szól

¹ Héra Gábor (2007): Szociális végzettséggel a munkaerőpiacon, In.: Esély, 2007/3 81-92. p.

az előadás, mint amit a címe sugallt. Összességében viszont mégis csak azt kell mondanom, hogy ha az ember kicsit odafigyelt, és a fülét „kihegyezte” azokra a dolgokra, amelyek őt érdekelték, akkor sok lényeges ismerettel gazdagodhatott.”

Jól látható, és az olvasottak alapján elmondható, hogy a megkérdezettek általában elégedettek a képzéssel, azonban néhány dologra felhívják a figyelmet, amelyet véleményem szerint érdemes volna megfontolni. Az egyik ilyen vélemény például az, hogy jó volna mélységében többet foglalkozni a gyakorlattal, tehát a gyakorlatot feldolgozó szemináriumokra több időt kellene szentelni, mert ez nagyon fontos a kérdésben, hiszen a hallgató az iskolapadból „kikerülve” először találja hosszabb ideig szembe magát a hivatásunk nyújtotta kihívásokkal, valamint nehézségekkel és a gyakorlat során kell integrálnia, használnia azt a tudásanyagot, amelyet megszerzett.

Volt egy olyan vélemény is, hogy a képzés során tanítottak és a valóság között van egy szakadék. Ezzel részben én is egyet tudok érteni, hiszen az életben sokszor másképpen működik minden, mint ahogyan azt tanultuk, vagy a tankönyv leírta. Számomra az első és legmeglepőbb pofon az volt, amikor a saját munkahelyemen kellett megküzdenem azért, hogy a szakmai minimumokat be lehessen tartani. Gondolok itt arra, hogy a klienssel folytatott beszélgetés alatt ne internetezzen, vagy hallgatózzon senki a szobában (hiszen nagyon szerencsétlen, ha a szakember nem lehet kettesben a hozzá fordulóval), vagy hogy nem kell kibeszélni az ügyfelet a háta mögött.

A képzéssel kapcsolatos ambíciók és motivációk értékelése

„Igen. Azt hiszem jó helyre kerültem, a tanultak és átéltek segítettek a személyiségem formálódásában.”

„Mindenképpen jelentkeznek.”

„Mindenképp jelentkeznek. Igazából az érdeklődési köröm az emberekkel való foglalkozásra ”redukálódik le”, és a szakmában kiélhetem ezen szenvedélyem.”

Erre a kérdésre kapott válaszok is érdekesen alakultak, valamint tartogatnak néhány fontos információt. Az tény és örömteli, hogy a többség (10 ember) jelentkezne ismét szociálpedagógiára. Azonban az kiderült, hogy köztük vannak olyanok, akik bár jelentkeznének, de inkább szociális munkát tanulnának, mert úgy gondolják, hogy az ismertebb és jobban tudnának vele boldogulni.

„Nem. Egyetemi szoc. munkára jelentkeznek, arra is képes lettem volna, de ere sajnos utólag jöttem rá.”

Voltak viszont olyanok is (5 fő), akik nem jelentkeznének ismét erre a képzésre, mert úgy gondolják, hogy nagyon alacsony a szakma presztízse és alacsonyak a fizetések. Sajnos ezeket a véleményeket teljesen meg tudom érteni, hiszen magam is minden nap avval küzdök, hogy a társszakmákban dolgozók elismerjenek, és ne használja mindenki a „lábtörlőjének” a szociális szakembert. Ezt pedig még az is nehezíti, hogy a fizetések nagyon alacsonyak, és a munkafeltételek olykor nem adóttak.

„kicsi a presztízse ennek a munkának és sajnos a fizetések is nagyon minimálisak az ilyen munkakörökben”

„Adott egy tudást, műveltséget, az emberekkel való kapcsolatteremtést magas szintre emelte, amit kamatoztatni tudok, de maga a szakmai munka távol került tőlem, hisz anyagi és egzisztenciális szinten nem kapnám meg tőle azt, ami elvi szinten járna egy diplomához.”

Az elhelyezkedés, a szakmával való azonosulás problémái

A legtöbb megkérdezett a szakmában helyezkedett el, azonban akadtak olyanok is, akik a több kereset reményében kerestek más típusú munkát. Érdekes volt az is, hogy többen próbáltak szerencsét külföldön, ahol megállják a helyüket mind emberileg, mind pedig szakmai tudásban. Ez és az elhelyezkedési arány (bár nagyon alacsony a megkérdezettek száma) arra enged következtetni, hogy a főiskolán versenyképes tudáshoz juttatják az oktatók a hallgatókat.

„A diploma megszerzése után egy támogató szolgálatnál helyezkedtem el, de sajnos alapítványi szolgálatként csak mint középfokú végzettségűt tudtak alkalmazni, ebből kifolyólag nem kaptam meg a diplomás fizetést sem. A megélhetés miatt váltani kellett. Most Angliában dolgozom, de nem a szakmában, egyenlőre.”

„Nem, természetesen el tudtam volna, azonban jelenleg egy nemzetközi spedítőr cégnél dolgozom, és 4x annyit keresek.”

„Jelenleg Egerben a Családok Átmeneti Otthonában dolgozom családgondozóként.

Sikerült, egy alapítványnál dolgozom szenvedélybetegekkel, csoportfoglalkozásokon és egyéni esetkezelésben.”

„Szép szakma, és ha még a műveléséhez meglennének a megfelelő feltételek, akkor sokkal több eredményt el lehetne érni.”

„A szakmáról vegyes a véleményem. Nem biztos, hogy objektív, hiszen még csak egy részét láttam, egy nagyon kicsi területet, ezért főként az iskolai tapasztalataim szólnak belőlem.

A fő problémám, hogy a szakmában dolgozók többségének nincsen meg a végzettsége.

Másodszor, bár már akkor is tudtam, amikor jelentkeztem a suliba, hogy a fizetés alacsony, de most még jobban úgy gondolom, hogy nem vagyunk eléggé megfizetve. Nincsen megoldva a szupervízió a legtöbb intézményben, nagyon hamar ki lehet égni, ha nem figyelek magamra.”

„Vegyes érzéseim vannak... Sokszor érzem azt, hogy hasznos a munkám, talán apró sikerek is adódnak, de gyakran az ellenkezője is igaz, és jönnek a csalódások... (Kliensekben, szakmában, különböző területek szakembereiben.) És az ember sokszor elismerést, köszönetet sem kap. Ez eléggé elszomorító, főleg, ha még az is előfordul, hogy például „utcaseprőnek” titulálnak. Gyenge a szakma érdekképviselete és presztízse.”

Az látható a kapott válaszok alapján ennél a kérdésnél, hogy a többség szép és hasznos szakmának tartja a szociálpedagógiát, azonban szinte egy „panaszáradatba”

torkolltak az elmondottak. Gyakran említették, hogy alacsony a szakma presztízse, gyenge az érdekvédelem, nem megfelelők a feltételek a munkavégzéshez, kevés a fizetés, nincs szupervízió, vagy a szakmában dolgozóknak nem megfelelő a végzettsége, stb. Azt gondolom, hogy ezek miatt a nehézségek miatt mondható el a szakmáról, hogy aki vállalja, hogy benne dolgozik, annak mintegy örökös harc és vívódás a munkája, és nem csak a kliensekért, hanem a hivatásáért is. Ez azonban szupervízió, jó munkaközösség és megfelelő családi háttér hiányában nehezen bírható. Véleményem szerint a képzés során fontos volna ezekre a problémákra is felhívni a figyelmet, és sokat kellene róla beszélni, mert nagyon nehéz szembesülni a munka során ezekkel a gondokkal.

A szakma presztízisének alakulásáról alkotott vélemények

Rákérdeztem arra is, hogy a megkérdezettek milyennek látják a szakma presztízését. Erről már az előző kérdéseknél is szó volt, azonban itt direktben kérdeztem rá. Nagyon markánsan látszik, hogy a szakemberek látják, hogy a hivatásunk rendkívül kicsi a presztízse. Ennek persze több okát sorolják fel, nyilván az egyik és legfontosabb az, hogy nem ismerik a munkánkat, nem tudják, hogy mivel foglalkozunk. Sajnálatos módon ez gyakran igaz a társintézményekben dolgozókra is, akikkel együtt kell működnünk. Véleményem szerint a szakma érdekképviselete sem megfelelő, valamint többet kellene publikálni és meg kellene jobban ismertetni az átlagemberrel is azt, hogy mi is a szociálpedagógia, szociális munka. Gyakran hallom buszon-vonaton utazva, amikor a közmunkát végző emberekről beszélnek, hogy szociális munkásnak titulálják őket. Sokan, a társintézményekben dolgozók közül például azt sem tudják, hogy ezek diplomás munkák és szerintük mi csak beszélgetünk, és nem csinálunk semmit.

Azt gondolom ahhoz, hogy a szakmánk presztízse magasabb legyen, fontos volna ezeket a félreértéseket tisztázni társadalmi szinten (televízióban, rádióban, újságokban, stb.), valamint az sem ártana, ha a mindenkori magyar kormány nem csak szóban, hanem tettekben is támogatná a szociális szférát és a benne dolgozókat.

„Angliában egy jól ismert szakma, hivatás. Magyarországon nem. Az angliai emberek tudják mi a szociális munkás és hogy mi a feladata, az emberek általában. Magyarországon még a társszakmák sem pontosan tudják a szociális munkás határait, kereteit.”

„Úgy gondolom, hogy egyre növekszik a szakma presztízse, minél inkább előtérbe kerülnek a társadalmi problémák. (gondolok a mostanában előforduló tanárbántalmazásokra is)”

„Szerintem sajnos még nem elég jó, bár manapság elég nehéz olyan szakmát találni (főleg humán területen), amit eléggé megbecsülnek. Ez véleményem szerint részben azért nem változik, mert nagyon sokan pontosan még ma sem tudják, mit csinál egy szociális szakember, másrészt az is szerepet játszhat, hogy állami szinten sem tartják fontosnak, hogy ezen változtassanak.”

„Nem tudja az átlag ember mit jelent az hogy szociálpedagógia, szociális munka.

Rengetegen végzik a munkánkat nem megfelelő képzettséggel, gyengék a szociális intézmények (gyakran a helyi emberektől, támogatásuktól, vezetőktől függünk). Olyan tevékenységek vannak „ráerőszakolva” egyes szakemberekre, ami nem a feladatuk. A társintézmények dolgozói sem ismernek el.”

A munka elismertsége és hasznossága

Természetesen itt is vegyes válaszok születtek, de sajnos a többségnek az volt a véleménye, hogy nem ismerik el a munkáját. Mivel nem ismerik el, így a legtöbben abban látják a kiutat, hogy meg kell mutatni a munka eredményét, és írni kell róla, valamint megpróbálják minél jobban végezni a munkájukat azért, hogy ezzel is kivívhassák az elismerést.

„Vannak, akik elismerik, de számuk nem tetemes. Beszélni kell róla, mit is csinálunk valójában, és ez miért jó. Talán akkor elismerik. És persze eredményeket kell felmutatni.”

„Egyéni elismeréseket könnyen ki lehet vívni. Jobban kellene szelektálni a kollégákat. Ha jobban megnézzük, van némi alapja a kritikának, ami minket ér. Látok néha elvetemült, egyáltalán nem a pályára való kollégákat.”

„A klienskörben ez eléggé vegyes, a munkahelyen nem, a társadalom sem. Nehéz ezért bármit is tenni. Csak azt tudom mondani, hogy igyekszem a lehető legjobban végezni a munkámat. Konferenciákra járok, szakmai internetes oldalakat tanulmányozok, és könyveket bújok.”

„Én úgy érzem, hogy elismerik.”

Ennél a kérdésnél is előjöttek különböző válaszok és megoldási lehetőségek. Szinte mindegyikben közös volt a munkánkról való információnyújtás. Ezen kívül fontos és építő gondolatnak tartom azt, hogy tovább kellene fejleszteni az alapellátás színvonalát és a 3SZ-nek jobban kellene propagálnia az állásfoglalásait.

„A szociális törvényt át kellene dolgozni, az ellátásokat jobbá tenni.

A nagy nyilvánosság számára is világossá tenni, hogy mit is csinálunk, és milyen emberekkel dolgozunk.”

„Elsősorban szerintem tovább kellene fejleszteni az alapellátás színvonalát, hisz ezzel a szakellátás igénybevételének szükségessége csökkenthető lehetne. Ezen kívül a társadalmi gondolkodáson kellene változtatni, de ez már sokkal bonyolultabb, hosszabb távú feladat, hisz amíg az embereknek a mindennapi megélhetés is gondot jelent, sokszor egyszerűbb „homokba dugni a fejünket”, vagyis más problémáit meg nem látni.”

„Mint írtam első körben információt kellene nyújtani, a jelzőrendszeri kötelezettségek ismertetése valamint a civil szféra felé.

Gyakorlatban, lakossági fórumokon való megjelenés, helyi önkormányzati intézményeknél bemutatkozás, adott esetben közös esetvitel kidolgozása, valamint több médiaszereplés.

A törvényalkotásban pedig a szociális szakmai szövetségnek kellene megfelelőbb

partneri viszonyt kiépítenie. Gyakrabban kellene egyes állásfoglalásait nyilvánosabban hangoztatni.”

A szakmában lévő konfliktusok, nehézségek

Itt is hosszan sorolták a megkérdezett szakemberek, hogy mi gátolja a munkájukat, és milyen problémákkal szembesülnek. Azt gondolom, hogy ezek is olyan dolgok, amelyre még a képzés során fel kell hívni a figyelmet és különböző probléma-megoldási és -kezelési stratégiákat kellene kipróbálni a készségfejlesztések alkalmával, mert nagyon nehéz az, hogy a szociális szakember munkája szinte a mindennapos küzdelemmel megy el. Ez jelenti a klienssel, saját intézménnyel, vagy társintézményekkel való harcot is.

„Egyrészt helyi akadályok, nem megfelelő helyen vagyunk, kicsi a hely, nem tudunk csoportmunkát végezni csak külső helyszíneken, gyakran az egyéni esetkezelés is akadályba ütközik. Túlzsúfolt az intézmény.”

„Munkám során leginkább maguk a szociális szférában dolgozók gátoltak képzettségük miatt. Érdemes megnézni, hogy egy egyszerű ügyintézésnél a szociális osztályon dolgozók mennyire vannak képben a jogszabályokat illetően. Persze ez nem mindenkire igaz, vannak igen jól képzettek is köztük. És hát sokszor maguk a kliensek is gátolják az érdemi munkát.”

„Az együttműködés hiánya más szakemberekkel, intézményekkel, hatóságokkal, egészségügyi intézményekkel nagyban gátolja az eredményes munkát.”

A szakmában maradás hosszú távon

El tudod képzelni, hogy hosszú ideig szociális szakemberként dolgozz? Ha nem, akkor miért nem? - Nagyon jó volt olvasni erre a kérdésre adott válaszokat, ugyanis a többség szeretne ebben a szakmában, szférában dolgozni. Azt hiszem, hogy ez nagyon becsülendő, ha figyelembe vesszük a már fent említett nehézségeket is, valamint ez a főiskola érdeme is, hiszen mindannyian kaptunk egy jó adag szakmai elköteleződést az oktatóinktól.

„Szeretnék ebben a szakmában dolgozni. Az örökre túl nagy szó, de még hosszú ideig biztosan.”

„El tudom képzelni. Van lehetőség fejlődni, sok területen kipróbálni magam. A feladatok pedig soha el nem fogynak...”

Zárszóként

Azt gondolom, hogy a cikk és a megkérdezett szakemberek válaszai magukért beszélnek. Úgy érzem nem túlzás, ha azt mondom, hogy mindannyian sokat kaptunk a főiskolától és oktatóktól. Sajnos nagyon sok nehézsége van a szakmánknak, de azt gondolom, hogy fontos az, hogy nagyon jó szakmai alapot kaptunk ahhoz, hogy az életben megálljuk vele a helyünket.

Buzás Sándor

EGY JÁSZSÁGI MENEDZSER KARRIERJE

Bartus Pál könyve – ahogyan Fekete József szerkesztő megfogalmazza – egy gyűjteményes anyag. Három részre tagozódik; az alapozásra, vagyis a kiindulásra; a másik rész a különféle szellemi produkciók összessége; a záró rész: a szintézis.

A szakma iránti szeretete, vonzalma, hozzáértése családja kereskedelmi tevékenységében rejlik. Édesapja elismert kereskedő volt, akinek döntő szerepe volt abban, hogy fia a kereskedelmet válassza élethivatásának. Az első részből megismerhetjük a fogyasztási szövetkezetek és szervezeteik intézményrendszerét, rendszerváltáskori állapotát. Ez tekinthető az alapzatnak, amelyre mintegy ráépülnek a következő fejezetek.

A második részben Bartus Pál 69 különféle produkcióját olvashatjuk. Ezek elsősorban publicisztikák, amelyek a magyar és a nemzetközi szövetkezeti mozgalommal foglalkoznak. Közös jellemzőjük a helyzetértékelés és programadás.

Az ugyanitt szereplő 29 beszéd különféle alkalmakkor hangzott el. Elsősorban nemzetközi tanácskozásokon, kongresszusokon, nemzetközi szövetkezeti napokon, jubileumi emléküléseken, és a szövetkezeti ágazatok föderatív szervezeteinek fórumain nyilvánult meg az elismert szakember.

A könyvben helyet kaptak a szerző nyilatkozatai, amelyek adott alkalmakhoz, újví mérelegkészítéshez, ill. programalkotáshoz vagy más kiemelkedő eseményekhez kapcsolódnak. Igen gondolat- és problémagazdagok a Bartus Pállal készült interjúk. Általános jellemzőjük az aktualitás, egyesek a mának, mások a jövőnek szólnak, mozgósítanak, programjellegűek.

A gyűjteményes zárófejezetben egyfajta szintézist ad közre, s egyúttal jövőre vonatkozó következtetések is megjelennek. A könyvet olvasva megérthetjük, hogy a szövetkezetek a társadalomban és a gazdaságban öltének testet. Ettől a környezettől esetenként rövid távon, hosszabb időre azonban nem függetleníthetik magukat.

A könyv szerzőjének életútja, munkássága megannyi szállal kötődik a Jászsághoz, ill. Jászberényhez. 1967-ben főosztályvezetőként kezdte pályáját a jászfényszaruí ÁFÉSZ-nál, majd Jászberényben az Egyesült Jászsági ÁFÉSZ elnökhelyettese ill. elnöke lett. Karrierjének különös sajátossága, hogy egy kisvárosból került 1992-ben országos irányító pozícióba, az ÁFÉSZ-ek Országos Szövetségének elnöki székébe. Ebben a tisztségében menedzseri képességeit bizonyította. Döntéseik nyomán átalakult és megújult az AFEOSZ, ennek eredményeként megalakult egy modern kereskedelmi szervezet a CO-OP Hungary Rt. Az Rt. keretében megvalósult a beszerzések országos összefogása, az üzletláncok szervezése. A COOP Hungary sikeresen működik, az áruforgalmi teljesítményben – az összforgalom 11-12%-ával – a magyar vállalati rangsorban a második helyet foglalja el.

Bartus Pál karrierje sok tanulsággal szolgálhat azok számára, akik sikeresek akarnak lenni. Ez sok munkával, tanulással, jól megválasztott munkatársak megbecsülésével, orientálásával érhető el, hiszen az élet, a környezet gyakran állít új feladatok elé, amelyeket meg kell oldani, mert ezt kívánja a piac, a vevő, az állampolgár – vallja a szerző.

(Bartus Pál: Az ÁFÉSZ-ektől a COOP rendszerig Budapest 2007 Szövetkezeti Kutató Intézet)